

SEYVALTERŮV ÚSTAV SLEPÝCH DÍVEK V BRANDÝSE N/L.

E. Očenášková

Smrtí Fr. Seyvaltera končí nejslavnější období brandýského ústavu. Následující roky byly mnohem obtížnější. Můžeme říci, že ústav už nikdy nedosáhl slávy z doby 20. a 30. let. Za války, v r. 1942, zřídila Okresní péče o mládež v ústavu útulek pro batolata. Bylo zde umístěno až do srpna 1945 dvacet dva většinou nemanželských dětí.

Rok 1948 přinesl zestátnění všech našich ústavů a škol pro nevidomé. Útulek se sice stal státním majetkem, ale hned následujícího roku byla přímým vedením pověřena Česká katolická charita.

Co přesně se dělo v ústavu během padesátých let, se už asi nedozvíme. S největší pravděpodobností šel život v zaběhnutých kolejkách, neboť chovanky, s nimiž jsem měla možnost se setkat, nevedly nic, co by svědčilo o opaku. V čele ústavu dál stály řadové sestry, dívky stále navrhovaly nové písně pro svůj soubor a vytvářely nádherné ruční práce, kterým se na výstavách obdivovalo mnoho lidí.

Dne 1. ledna 1960 stát odňal správu České katolické charity a Seyvalterův útulek slepých dívek se změnil v Ústav sociální péče pro nevidomé ženy. Avšak vedoucím, a to až do r. 1966, zůstávají řadové sestry. V tomto roce vzniká vedle velkého souboru, o němž nemáme bližší informace, i malý pěvecký kroužek Zvoneček, který brzy dosáhl nemalých úspěchů.

O období 60. let (do roku 1967) si lze učinit mnohem konkrétnější představu díky vzorně vedené kronice. Víme, že chovanky jezdily na vlastivědné výlety, koncertovaly a navrhovaly se svým pěveckým souborem.

Jen namátkou připomínám některé významné události a akce této doby:

Jak je zaznamenáno v Kronice ústavu, jež se začala tohoto roku psát, ústav pořádá pro své nevidomé i velice oblíbené výlety. Například právě v r. 1960 se jelo do Hradce Králové, České Skalice, Babičina údolí, na Jižní Moravu a na zámek Lednice. Výlety byly jistě zasloužené, protože ústavní výrobou se získalo přes 30.000 Kčs. Tyto peníze také pomohly při zavádění rozhlasu po drátě do celé budovy.

K 1. lednu 1961 byl připojen k ústavu Domov důchodců Na Prádle s 25 obyvateli. Aby se všichni dobře poznali, uspořádán byl masopust a v létě společný výlet do Českých Budějovic, Tábora a na zámek Hluboká. Pěvecký soubor Zvoneček se do-

čkal velkého uznání koncertováním, nejprve v Domově důchodců v Smolkově a následujícího dne v Domě osvěty v Opavě.

O rok později se návštěva opakovala a tentokrát koncertu předcházela reklama v podobě článku v opavských novinách: „Je to již druhé vystoupení nevidomých žen z Brandýsa v Opavě. Loňské vystoupení pěveckého sdružení z Brandýsa n/L. mělo vysokou uměleckou úroveň a také program pondělního koncertu slibuje hodnotný zážitek“ To, že byl i tento program úspěšný, dokládá přítomnost hudebního skladatele Arnošta Rychlíka, jehož písně se také hrály a který slíbil brandýským dívkám své další skladby.

V roce 1964 postihla soubor krutá rána. Zemřel profesor B. Ulrich, který po 17 let vyučoval nevidomé hudbě. Osířelého Zvonečku se ujal pan Kühn.

Jak už jsem se zmínila, rok 1966 znamenal konec působení řadových sester, které tu však až do r. 1977 pracovaly. Na uprázdněný post vedoucí ústavu byla jmenována paní Emilie Rathouská, pracující předtím po tři roky v ústavu jako pomocná síla. Za vedení paní Rathouské, tj. v letech 1967-76, se kronika nepsal. Z tohoto úvodu nevíme, kdy došlo ke zlomu v životě lidí, žijících v ústavu. Byl totiž zrušen soubor Zvoneček a v průběhu dalších let se stále hojněji objevují politické přednášky a oblíbené besedy o spisovatelích, básnících, skladatelích ustupují do pozadí.

Ještě v r. 1976 střídá paní Rathouskou paní Jarmila Nováková, pro změnu zkušený ekonom. Už z toho plyne, že následující roky budou plné změn. V r. 1977 byla zrušena kaple, tím se získaly 4 pokoje, které byly nutné, neboť z Ústavu sociální péče pro nevidomé ženy se stal Domov důchodců. V těchto letech se nevidomé dostaly na vedlejší kolej, jejich dříve tak bohatý život se zmenšil na pletení, navlékání korálků a poslech televize a rádia.

Je smutné, že zápisy v kronice, dříve tak barvitě, se omezily na strohý výčet „kulturních“ akcí a na to, co bylo v ústavu opraveno nebo zakoupeno nové. Zápisy jsou si tudíž velmi podobné. Uvedu proto jen několik pro příklad:

Rok 1978: 24. 2. - Kulturní program k událostem Února 1948.

Rok 1979: - Přepažily se 3 pokoje, získalo se 8 malých

- Přestavilo se ústřední topení
- Vyměnily se staré postele a stoly
- V červnu účast na mírové slavnosti v Houšťce

- V září účast na televizním přenosu pohřbu Hrdiny československé armády a Hrdiny SSSR armádního generála Ludvíka Svobody.

V roce 1982 byla provedena změna ve vedení. Místo vedoucí nastoupila paní Marie Macháčková. Po dlouhé době byl opět uspořádán výlet - do liberecké botanické a zoologické zahrady. Tohoto výletu se však nevidomé nezúčastnily, špatně si rozuměly se zdravými důchodci. Ale v příštím roce, když se konal výlet na Sychrov, neodolaly, aby navštívily tento pohádkový zámek.

Paní Macháčková byla v r. 1984 zproštěna funkce a její místo zaujala dr. Marie

Junková, která stojí v čele ústavu dodnes. Za jejího působení byl zrušen v r. 1986 Domov důchodců. Téhož roku se začali přijímat další mentálně postižení ze Středočeského kraje, nezapomeňme, že v Seyvalterově útulku v Praze i Brandýse, byly umístovány i fyzicky a psychicky postižené slepé dívky. Roku 1992 se tedy stal ústav pobočkou Ústředního výboru pro mentálně postižené.

Dnes má brandýský Ústav sociálních služeb celkem 126 lůžek. A právě 13 z nich je vyhrazeno pro posledních 13 slepých „dívek“ Seyvalterova útulku. A až i ty spouštěnou ve společném hrobě na brandýském hřbitově, stane se Seyvalterův útulek slepých dívek definitivně historii.

Závěr

Ve své práci jsem se věnovala vzniku a vývoji Seyvalterovy brandýské útulny pro slepé dívky, založené r. 1927 Františkem Seyvalterem.

Dvacátá a třicátá léta jsou dobou největšího rozkvětu tohoto ústavu. Po smrti Františka Seyvaltera v r. 1938 již útulna nikdy

nedosáhla bývalé slávy a významu.

Dnes se její historie pozvolna uzavírá. V našem městě sice ještě stojí původní budova, ale jméno svého prvního ředitele již nenese. Marně bychom zde hledali být i jen pamětní desku, připomínající čin starého kanovníka před téměř sedmdesáti lety.

Uspěchaná doba konce 20. století ztrácí paměť a to je škoda. Snažila jsem se proto ve své práci představit život a hlavně dílo obou bratrů Seyvalterových, lidí nepochybně dobře hmotně situovaných, kteří si mohli v klidu užívat podzimu svého života. Přesto vložili svou aktivitu, síly i prostředky do srhovaně humánní činnosti pro své méně šťastné spoluobčany.

Starší František Seyvalter zemřel snad symbolicky ve smutném r. 1938. Léta následující nebyla šťastná pro ústav i pro celou naši společnost. Dějinné zvraty posledních šedesáti let dobře známe.

Ještě jeden faktor je mým nutně připomenout. Zakladateli ústavu byli totiž katolíci duchovní a právě tato církev nebyla vždy v našich dějinách oblíbená. Víme, že i poučovací režim církví nepřál a nechtěl tak ani připomínat mnohdy zásluhou činnosti duchovních a věřících.

Bohužel i dnes, v demokratických podmínkách, registrujeme snahu některých médií ovlivňovat pohled veřejnosti na katolickou církev. Za tuto naši krátkozrakost však bratři Seyvalterové nemohou. Jejich skutky a činy zůstávají.

Není třeba vzletných slov. Stačí jen znát, vážit si a nezapomenout. E. Očenášková

NÁPISY NA HROBĚ SLEPÝCH DÍVEK NA BRANDÝSKÉM HŘBITOVĚ

Na masivním žulovém kříži je černá plechová oválná tabulka s nápisem:

Nevidomé dívky SEYVALTEROVÉ ÚTULNY

Dole na křídlech soklu:

vlevo - Zde očekávají vzkříšení chovanky Seyvalterovy útulny,

vpravo - Světlo a pokoj v Kristu